

60 mundslimhindelidelser ved Morten Schiødt

Klassifikationer over mundslimhindelidelser

1. Hyppige og sjældne
2. Vigtige/skal henvises/obs cancer og dem du selv kan håndtere
3. Smertegivende og symptomfrie
4. Lokale og systemsygdomme
5. Principielle (farveforandringer, hævelser, ulcerationer/sår, vesikler/blærer/bullae, overfladeforandringer/tekstur)
6. Farveforandringer (hvide, røde, brune, blå/blåsorte, gule)
7. Anatomiske lokalisationer (kindslimhinde, gingiva, gane, tunge, læber, mundbund)

Vi kender ca. 250 forskellige mundslimhindsygdomme, men webinarret handler om de 60 vigtigste og deres vigtigste kliniske karakteristika. Her er de, inddelt i alfabetisk rækkefølge.

60 mundslimhindelidelser

Addisons sygdom (binyrebarkinsufficiens)

Diffust og brunligt hyperpigmenteret prolabie og gingiva.

Aftøs stomatitis (afte, blist)

Sår i mundslimhinden.

Fibrindække omgivet af rød halo.

Meget hyppig.

Det varer typisk 1 uge og forsvinder af sig selv.

Kan behandles med lokal steroid.

Mere sjældent ses den mere smertegivende herpetiforme aftøse stomatitis.

Endnu mere sjældent ses den cikatricielle aftøse stomatitis som er meget smertefuld, ardannende og har dybe ulcerationer.

Kan behandles med systemisk steroid.

Agranulocytose (akut neutropeni)

Dyb gul central ulceration med fibrindække og en større rød halo.

Kan ligne en blist, men er meget større og dybere.

Kan minde om aftøs stomatitis.

Bivirkning til medicinen salazopyrin, som patienten får mod reumatoid arthritis.

Akut neutropeni = et fald i de neutrofile granulocytter.

Aktinisk elastose

Hvidlig forandring på underlæben pga. meget sol.
Udviskning af overgangen mellem prolabet og huden.

Akut myeloid leukæmi

Leukæmiske infiltrater af malignt tumorbvæv.
Akut henvisning til ØNH afdeling på hospitalet.

Benign slimhindepemfigoid

Blærer forskellige steder i mundslimhinden.
Blærerne sidder under epitelet og er derfor subepiteliale.
Autoimmun sygdom med antistoffer rettet mod basalmembranen nederst i epitelet.
Der kan opstå ardannelser i conjunktiva i øjet, hvilket kan give blindhed hvis det vokser ind over cornea.

Blist

Se Aftøs stomatitis.

Carcinom

Karakteristika: ulceration, induration og voldformede rande.
Kan forekomme alle steder i mundhulen, men forekommer hyppigst i mundbund, tungerand og bløde gane.
Akut henvisning til ØNH afdeling på hospitalet.

Carotinæmi (gulerødder)

Ingen kommentarer hertil.

Ciclosporin bivirkning

Blomkålsagtige hævelser på gingiva.
Gingivektomi.
Livslang behandling.

Crohns sygdom

Mave-tarmsygdom, der kan give hævet ødematøst gingiva og læber.
Kan ligne irritationshyperplasier i sulcus.
Sårdannelser.
Epiteloidcellegranulomer.
Karakteristisk med lineære ulcerationer i sulcus.
Påvirker mave-tarmkanalen fra mund til anus.
Autoimmun alvorlig sygdom.
Skyldes kombination af genetik og omgivelser.
Symptomer: orale forandringer, opkastning, diaré, rektal blødning.
Debut hos unge.

Diskoid lupus erytematosus (DLE)

Centralt område med rødme og hvide prikker/noduli.

Skarp randzone med fine irradierende hvide striae/streger (som tangenter på klaver) og røde telangiektasier (blodkar), der stråler ud fra læsionen.

Patienterne skal henvises til kæbekirurgisk afdeling for biopsi, samt hudlæge og reumatolog.

Erytem (rødme)

Kan skyldes inflammation/infektion med candida eller mangeltilstande på fx jern, B12 eller folinsyre.

Erytematøs candidose

Ses fx hos astmapatienter med inhalatorer.

Erytroplaki

Rød velafgrænset slimhindelæsion.

Kan ikke diagnosticeres som noget andet.

De skal henvises med det samme.

Fibrom

Er gult, fast hævelse, sidder ofte et sted hvor man kan komme til at bide sig.

Fordyce spots

Normaltilstand i kindslimhinden.

Er talgkirtler.

Gingival fibrosis

Normal slimhindefarve.

Ingen ulceration, rødme eller overfladeforandring.

Faste hævelser i ganen.

"Fibrøse tubera" hvis fibrosen er lokaliseret i tuberområdet.

Arvelig tilstand.

Benign tilstand.

Kan blive monstrøs i størrelsen.

Symmetrisk i lokalisering.

Graviditetsgingivitis

Rødt, hævet gingiva, evt. spontane blødninger.

Skyldes hormonelle forandringer og dårlig mundhygiejne.

Instruktion i renhold og tandrensning.

Forsvinder efter fødslen.

Gulsot (icterus)

Ingen kommentarer hertil.

Hæmangiom

Blodfyldt hævelse.

Vaskulær malformation.

Kavernøst, evt. med synlige blodkar.

Ufarligt, men kan være generende.

Kirurgisk fjernelse eller med kryokirurgi (kulde).

Kan være arveligt i form af en portvinsplet (Sturge-Weber syndrom).

Hævelser i ganen

50% af bløddelshævelser i ganen er maligne!

Infektioner - Herpes simplex (forkølelsessår)

Smitter ved fysisk berøring, fx læbepomade.

Kan behandles forebyggende antiviralt.

Recidiverende.

Kan opstå som akut herpetisk gingivostomatitis hos immundefekte patienter, fx med leukæmi.

Behandles med høje doser af systemisk antiviralt middel i 6-8 uger.

Meget smertegivende.

Herpetisk gingivostomatitis kan også opstå hos raske spædbørn.

Infektioner - Herpes zoster (helvedesild)

Ulcerationer og skorpedannelse unilateralt på den ene side af midtlinjen af ansigtet og nervus trigeminus.

Ofte forbundet med immundefekt.

Behandles med høje doser af systemisk antiviralt middel i 6-8 uger.

Meget smertegivende.

Kan give kroniske senfølger.

Jernmangel anæmi

Minder om pernicios anæmi (B12 vitaminmangel).

Papilatropi på tungen.

Revner i mundvigene.

Leukoplaki

Hvid uafskrabelig farveforandring, der ikke kan diagnosticeres som noget andet.

Inddeling:

- Homogene (ufarlige)
- Non-homogene (kan være farlige)
  - Nodulær
  - Erytro-leukoplaki
  - Verrukøs leukoplaki

Ulceration i leukoplaki (kan være farlig) og non-homogene leukoplakier kan være forstadier til kræft.

Skal henvises for biopsi.

Lichen planus

Se Oral lichen planus.

Lingua plicata

Plisseret tungerand.

Lingua geographica

Rødt område med papilatrofi og evt. hvid halo.
Kan skifte udseende fra time til time.

Lipom

Gul fedtfyldt hævelse.
Er blød ved palpation.
Kirurgisk fjernelse ved gener.

Lupus

Se Diskoid lupus erythematosus (DLE) og Systemisk lupus erythematosus (SLE).

Malignt melanom

Sort.
Sidder oftest i ganen.
Har cancertegn: induration og voldformede rande.
Akut henvisning til ØNH afdeling på hospitalet.

Malignitetssuspicio - Kræftpakker

Henvisning med det samme!
Henvisning direkte til Øre-, Næse-, Halsafdelingen på hospitalet ved mistanke om malignitet.
Ved tvivl eller ingen mistanke om malignitet kommer patienten forbi Kæbekirurgisk afdeling først.
Kræftbehandling er strålebehandling, kirurgi, kemoterapi eller kombinationer.

Malignitetssuspicio - Henvisning

Henvis patienten ved:

- Oplagt malignitet (50% af bløddelshævelser i ganen er maligne!)
- Mistanke om malignitet, fx tumorer i ganen og tumorer med ulceration
- Ulceration, der ikke heler efter 2 ugers observation, især på tungeranden, mundbund og bløde gane
- Voldformede rande
- Induration
- Non-homogene leukoplakier
- Erytroplakier

Henvisning skal ske elektronisk til ØNH afdeling (ved oplagt eller mistanke om malignitet).
Husk dato, patientens CPR, adresse, tlf nr.
Husk dit eget navn, klinikadresse, tlf nr.
Beskriv læsionen.
Vedlæg klinisk foto.

Melanin pigmentering

Fysiologisk forandring.
Kræver ingen behandling.

Melanoplaki (melanotisk macula)

Brun plet.
En slags fregne.
Ufarlig.

Misfarvning pga amalgam eller asfalt (efter et traume)

Sort misfarvning i nærheden af amalgamfyldning eller på traumestedet.

Morbus Addison

Se Addisons sygdom (binyrebarkinsufficiens).

Mucosacyste

Blålig hævelse på læberne.
Udvikles pga tilstopning af en af de små spytkirtler i læben.
Kirurgisk fjernelse.
Kan ligne et hæmangiom hvis det er blåligt.

Neurofibromatosis Recklinghausen

Neurofibromer over alt på kroppen.
Kan være invaliderende.
Neurofibromer består af nervevæv, som føles blødt ved palpation.
Café au lait pletter på huden.

Nevus/nævus

Ingen kommentarer hertil.

Nifedipin/amlodipin bivirkning (blodtryksnedsættende, Calciumkanal-antagonist)

Hævet gingiva, kan være monstrøse gingivale hyperplasier.
Meget røde.
Akut henvisning.

Oral lichen planus

Er hyppig. Forekommer hos 1-2% af befolkningen.
Karateristiske hvidlige stregninger (striae), som minder om en netmelon.

Der findes 6 typer lichen planus:

1. Retikulær (Wickhams striae, netmelon) (hyppig)
2. Papulær (blærer, papler, små punktformede forandringer) (hyppig)
3. Plak (ligner leukoplaki, hvidlige uafskrabelige forandringer)
4. Atrofisk/erytematøs (rødme)
5. Ulcerøs (sårddannelser med fibrindække og rødme)
6. Bulløs (vesikler og små bullae der brister og efterlader sår)

Smertegivende oral lichen planus kan behandles med lokal steroid fx Locoid creme 0,1% 3xdagligt i 3 uger.

Der findes ingen kausal behandling af lichen planus, kun smertelindring i perioder.

Papilla foliatae

De foliate papiller bagtil på tungens siderand er normale og indeholder lymfevæv. Hæver op ved forkølelse.

Papillom

Sidder fx på indersiden af læberne.
Epitelhyperplasi med keratinsering.

Papilloma virusinfektion (HPV)

Rødt, hvidt, blomkålsagtig overflade.
Er årsag til cancere og vorter i munden.

Pemfigoid

Se Benign slimhindepemfigoid.

Pemfigus vulgaris

Vanskelig at diagnosticere.
Ulcerationer og røde områder (bristede blærer).
Stærke smerter.
Intraepitelial blæredannelse, dvs. blære sidder midt inde i epitelet.
Når blæren brister, forsvinder den øverste del af epitelet.
Multiple sårddannelser.
Kan ligne aftøs stomatitis.
Autoimmun sygdom med antistoffer rettet mod cellerne midt i epitelet.
Huden får også blærer der brister.
Hvis man gnubber på huden, vil patienterne få en blære på huden på dét pågældende sted.
Patienterne skal behandles med systemisk steroid.
Patienterne skal henvises til hudlæge.

Perniciøs anæmi (B12 vitaminmangel)

Spontan opstået svie og brænden i mundslimhinden.
Rødme.
Kan ligne en svampeinfektion.
Behandles med B12-vitamin insprøjtninger.

Perifert kæmpecellegranulom

Glat, velafgrænset.
Blålig farve.
Hævelse.
På gingiva perifert eller centralt inde i knoglen.
Kan være unge patienter.
Kan medføre resorption af tand og knogle.
Er vanskelig at stille diagnosen på, da den ligner andre maligne tilstande.
Behandling: kirurgiske fjernelse.

Pleomorft adenom

Bløddelshævelser i ganen skal give mistanke om malignitet.
Akut henvisning til ØNH afdeling på hospitalet.
Pleomorft adenom er en benign spytkirteltumor.

Pseudomembranøs candidose

Afskrabelige hvidlige forandringer. Trøske hos spædbørn.
Hos voksne opstår det ofte i forbindelse med nedsat immunforsvar eller immunsupprimerende medicin.

Pyogent granulom

Dannes pga. irritation fra fx tandbørsteskade eller infektion.
Kan variere i størrelse.
Er rødt, hævet og har evt. ulceration.
Sidder på gingiva.
Differentialdiagnoser:

- Tumorer (benigne, maligne (fx lymfom, myelom, plasmocytom, metastase))
- Andre granulomer (kæmpecellegranulom)

Sår på huden vs. sår i mundslimhinden

Sår på huden har skorpedannelse, mens sår i mundslimhinden har fibrindække.
Det er den samme proces, men ser forskelligt ud.

Torus palatinus

Symmetrisk hævelse af knoglen i ganen.
Føles hård.
Findes hos 5-10% af befolkningen.

Sjögrens syndrom

Glat, rød, lobuleret tunge pga. mundtørhed.

Systemisk lupus erytematosus (SLE)

Butterfly udslæt i ansigtet hen over næseryg og kinder.
Udslættet forværres af sollys.

Traumatiske sår

Akutte eller kroniske.
Glat fibrindække, hvidlig omkransning, blød.
Kan fx opstå ved uhensigtsmæssig tandbørstning eller skarp kant fra krone eller knogle.

Trombocytopeni (blodplademangel)

Petekier (små blødninger) i mundslimhinden.
Kan minde om bidsår.
Spontant opståede blødninger kan opstå alle steder i kroppen, men man kan opdage det pga. de orale manifestationer.